

Fiskeläget Näset, Askums Socken, Sotenäs Härad

Hur västerparken kom till.

Vid tiden omkring år 1904 fick jordområdena inom fiskeläget Näset bebyggas. Detta hade förr inte varit tillåtet, enär Hvitfeldtska Stiftelsen, som fiskeläget sorterade under, hade mot årlig lega utarrenderat dessa så kallade hagar till vissa strandsittare till att sätta potatis i. Det egendomliga med dessa potatisland var, att det växte potatis årtionde efter årtionde. Man trodde allmänt detta berodde på dels skalsandsgruset, dels mest på att det gödslades med havstång.

Alla husen från Rickard Johanssons vid torget och västeröver har uppbyggts under och efter 1905. Området där nuvarande österparken ligger, hade av kuratorerna upplåtits till fritt område för plantering; marken var här vattensjuk och hade väl av ombudsman Kilman ansetts vara mindre lämplig för bebyggelse. Han predikade vid varje lägligt tillfälle, att där skall ni plantera poppel - pil, ty det trädslaget tålde vattensjuk mark. Kilman var stipendieinrättningens ombudsman och då han var där för syn eller tvisters slitande mellan strandsittarne, så gick han syn lite varstans. Han hade då alla vuxna och halv vuxna strandsittare omkring sig. Han passade då alltid på att propagera för det gemensammas intresse, såsom plantering av träd på lämpliga allmänna platser, byggande av vägar och bryggor för gemensamt behov. Träd kan ni få mycket billigt genom Hushållningssällskapet, kanske några alldeles gratis, om ni passar på snart.

En söndagseftermiddag, då fiskargubbarne med vit stjärkskjorta och utan tröja samlades vid det gamla samlingsstället på tomten motsvarande södra delen av torget, kom även Karl Olsson i Källhagen till samlingsplatsen. En av de närvarande äldre ogifta fiskarepojkarne sade då: ” Där kommer vaktmästaren för österparken ”. Det blev ett allmänt gillande skratt, ty alla visste, att Karl Olsson hade mer än andra intresserat sig för planteringen av parken. Karl Olsson genmälde: " Om du löser en tomt i väster, så kan du bli vakt där ” varpå flera genmälde, att där fanns ingen plats för plantering inlagd på kartan. Karl Olsson svarade, att det kan man nog få, om man talade med Kilman.

“ Tror du att den fan lämnar ut några tomter till parken” sade Bernhard Mattsson. Han hade ett horn i sidan till Kilman. Nu kom diskussionen i full låga; fällknivarna fick hastigare takt i träpinnarna.

Fiskarne, en stor del av dem, tog en träpinne i lommen då de skulle ut på sin samlingsplats och prata med varandra. Kom de hårt i divel med varandra, så beledsagade de ofta sin mening med handen knuten om knivskaftet i jämna stötar i luften mot sin motståndare. Hade denne då även en träpinne, så ledsagades hans svar med samma gest. Det var därför inte ovanligt att se tvenne divlande fiskare stå och gestikulera mot varandra med dragna knivar. För en främling såg det lite ruskigt ut men för den infödda befolkningen var det ingenting, de visste att de bara divlade.

Meningsutbytet om parker – även där i väster – fortsatte och man tyckte allmänt, att det nog inte var farligt att försöka, när Kilman kommer. En stenhuggare, M Bergström, passade på att inflika att det fanns ett stort skäl att åberopa att tomterna intill västerbrunnen inte borde bebyggas. Dessa borde i stället planteras, vilket allmänt gillades.

Då Kilman nästa gång kom, förde fiskarne saken på tal. Stenhuggarne stod i regel i sitt arbete i bergen och var sällan med vid Kilmans besök. Kilman var genast med på saken och sade, att stämman skulle ingå till herrar kuratorer med begäran, att de tvenne tomterna närmast brunnen skulle upplåtas för plantering. Jag ska tillstyrka, så mycket mera som det är viktigt ur renlighetssynpunkt för vattenbrunnens del. Men här skall ni sätta alm, lind och kastanj.

Stämman gjorde som Kilman sagt, och herrar kuratorer upplät området till plantering med föreskrift, att området inom två år skulle vara planterat. Det blev plantering av både i öster och i väster. I västerparken trivdes träden, växte och frodades. I österparken däremot levde träden i tynande tillvaro och dog så småningom ut. Man var ledsen över denna utgång och visste inte vad orsaken kunde vara. En av de äldre fiskarne, Severin Pettersson, sade att det är kalvätteleran som dödar rötterna, de ruttnade ofta. När så kristiden kom efter 1914, ordnades med dränering och omgrävning av parken. Någon matjord kördes dit och detta hjälpte. Nu växer det lika bra, om inte bättre än i västerparken.

I och med plantering i parkerna växte intresset för plantering utmed gatukanterna. Man diskuterade saken på en stämma, varvid även stenhuggarne deltog och omtalade från platser i deras födelseort hur vackra alleer som fanns i deras hemtrakt. Där var östgötar, skåningar, smålänningar och blekingar. Man gjorde uttalandet att varje invånare som tänkte bygga i västergatan, borde plantera träd utanför sin tomt. Detta efterföljdes rätt allmänt. Samhället skulle överta planteringskyldigheten vid de allmänna platserna.

Då kristiden med åtföljande arbetslöshet kom, anordnades skogsplantering för de arbetslösa stenhuggarne. Hushållningssällskapet utsände jägmästare Bear?, som undersökte möjligheterna för barrskog att växa. Även om det inte var gynnsamt, ansåg han det inte uteslutet, att bergtallen kunde växa i sandbackarna mellan bergknallarna.

Några tusen plantor sattes ut och om inte alla levde över, så har en del trivts gott bland klipporna inom Näsets område.